

Tilinpäätös

1.1–31.12.2017

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa

Sisältö

- 3 Toimintaympäristön ja S-ryhmän kehitys
- 4 Eepee ja sen eri toimialojen kehitys
- 5 Investoinnit
- 6 Rahoitus
  - Eepeen henkilöstö
  - Yhteiskuntavastuuraportointi ja riskien arviointi
- 7 Tilikauden 2018 näkymät
  - Hallituksen ehdotus ylijäämän käyttämisestä
- 8 Tuloslaskelma, konserni
  - Tase, konserni
- 9 Rahoituslaskelma, konserni
- 10 Tuloslaskelma, emo-osuuskunta
  - Tase, emo-osuuskunta
- 11 Rahoituslaskelma, emo-osuuskunta
- 12 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot
- 14 Tilinpäätöksen liitetiedot
- 24 Eepee-konsernin keskeisiä tunnuslukuja
- 25 Tilinpäätöksen allekirjoitukset
- 26 Tilintarkastuskertomus

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2017

1. TOIMINTAYMPÄRISTÖN JA S-RYHMÄN KEHITYS

Kaupan yleinen toimintaympäristön kehitys

Suomen bruttokansantuote saavutti vuonna 2017 1,9 prosentin kasvun, ja kasvu on jatkunut voimakkaana myös kuluvana vuonna. S-Pankki ennustaa koko vuoden kasvuksi 3,2 prosenttia. Matalana pysynyt korkotaso, maltillinen kuluttajahintojen nousu ja pienentynyt työttömyys ovat tukeneet yksityistä kulutusta, mutta varsinaisina kasvun vetureina toimivat vienti ja teollisuuden investoinnit, joiden molempien ennustetaan kasvavan yli kahdeksan prosenttia edellisvuodesta.

Yksityisen kulutuksen kehityksellä on keskeinen merkitys S-ryhmän myynnin kehitykselle. Kuluttajien vahva luottamus talouteen sekä positiivinen talouskehitys ovat ylläpitäneet kotitalouksien kulutusta ja aikaansaaneet 2,2 prosentin kasvun edellisvuodesta. Osana yleistä talouskasvua myös vähittäiskauppa kasvoi 2,2 prosenttia edellisvuodesta.

Voimistunut talouskasvu on lisännyt verotuloja ja näkyy julkisen talouden alijäämän supistumisena. Olemassa olevia julkisen talouden rakenteellisia ongelmia tämä ei kuitenkaan poista.

S-ryhmän kehitys 1.1.–31.12.2017

S-ryhmän muodostavat osuuskaupt ja SOK tytäryhtiöineen. S-ryhmän veroton vähittäismyynti vuonna 2017 oli 11 273 miljoonaa euroa, jossa on kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 2,3 prosenttia.

S-ryhmän veroton vähittäismyynti liiketoiminta-alueittain

	Milj. €	+/- % ed.v.
Prisma*	3 490	+1,1
S-market	3 358	+1,3
Sale ja Alepa	1 018	+4,1
Muu marketkauppa	4	-7,3
Marketkauppa yhteensä*	7 870	+1,5
Rautakauppa	177	-11,3
Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa	1 633	+5,8
Tavaratalo- ja erikoisliikekauppa	310	+3,2
Matkailu- ja ravitsemiskauppa*	811	+2,2
Auto- ja autotarvikekauppa	379	+11,7
Maatalouskauppa	75	+2,6
Muut	19	+1,2
S-ryhmä yhteensä*	11 273	+2,3

*Sisältää lähialueiden (Baltia ja Pietari) vähittäismyynnin.

S-ryhmässä oli joulukuun lopussa 1 631 toimipaikkaa, kun niitä oli edellisen vuoden vastaavana ajankohtana 1 633.

Alueosuuskauppojen lukumäärä oli vuoden 2017 lopussa 20 ja paikallisosuuskauppojen seitsemän.

Bonusjärjestelmään kuuluviin osuuskappoihin liittyi vuoden 2017 aikana 109 584 uutta jäsentä. Asiakasomistajien kokonaisjäsenmäärä oli vuoden lopussa 2 355 963. Bonusta asiakasomistajille maksettiin yhteensä 334 miljoonaa euroa.

S-ryhmän investoinnit olivat 492 miljoonaa euroa, kun ne vuotta aikaisemmin olivat 510 miljoonaa euroa.

S-ryhmän yhteenlaskettu konsolidoimaton tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 296 miljoonaa euroa voitollinen, kun tulos edellisenä vuonna oli 292 miljoonaa euroa. Osuuskappojen yhteenlaskettu tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 291 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 269 miljoonaa euroa. SOK-yhtymän tulos ennen veroja (IFRS) oli viisi miljoonaa euroa voitollinen, kun se edellisenä vuonna oli 23 miljoonaa euroa.

2. EEPEN JA SEN ERI TOIMIALOJEN KEHITYS

Eepeen myynnin kehitys

Eepeen kokonaismyynti vuonna 2017 oli 541,7 miljoonaa euroa. Kokonaismyynti nousi 5,9 miljoonaa euroa eli 1,1 prosenttia edellisvuodesta.

Asiakasomistajuustunnusluvut

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan asiakasomistajia oli vuoden 2017 lopussa 89 963. Määrä lisääntyi vuoden aikana yli kuudella tuhannella henkilöllä. Talouspeittomme toimialueellamme nousi yli 73 prosenttiin. Bonusmyynti asiakasomistajille oli 362,4 miljoonaa euroa.

Eepeen palkitsi asiakasomistajansa keskimäärin 183 eurolla per asiakasomistajatalous. Asiakasomistajat kerryttivät itselleen Bonusta 14,0 miljoonaa euroa ja maksutapaetua 0,3 miljoonaa euroa. Lisäksi heille maksettiin osuuspääoman korkoa 1,6 miljoonaa euroa.

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupalla on vain yksi osuuslaji. Osuuksiin ei liity erityisehtoja.

Osuudet jakautuivat osuuslajeittain seuraavasti:

	2017	2016
Osuudet/	89 963 kpl	83 794 kpl
Osuuspääoma	7 426 431,96 €	7 426 431,96 €

Osuuspääoma koostuu jäsenten maksamista osuuspääomaan kirjattujen osuusmaksujen yhteenlasketusta määrästä. Vuoden 2015 alusta alkaen jäseneksi liittyneiden osuusmaksut on kirjattu sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sisältyvään osuusmaksurahastoon. Tilikauden aikana on palautettu osuusmaksun sääntöjen mukaisesti eronneille tai erotetuille jäsenille heidän maksamansa osuusmaksut välittömästi. Palautettujen osuusmaksujen lukumäärä oli 1 584 kpl ja osuus kaikista osuuksista 1,8 prosenttia tilikauden lopun osuuksien määrästä. Palautettuja osuusmaksuja vastaavat osuudet on mitätöity. Osuudesta maksettu vastike vastaa jäsenen eroamishetkellä kertynyttä osuusmaksua, joka täyteen maksaneilla jäsenillä on sata euroa. Palautettujen osuusmaksujen yhteismäärä oli -153 804,99 euroa.

Markettau

Markettau myynti oli 340,8 miljoonaa euroa, joka on 8,6 miljoonaa euroa eli 2,6 prosenttia edellisvuotta enemmän. Päivittäistavarakaupassa kasvu oli 1,8 prosenttia ja käyttötavarakaupassa 0,2 prosenttia. Erityisesti joulukauppa osoittautui selvästi viime vuotta paremmaksi. Eepeen arvioi markkinaosuutensa sekä päivittäis- että käyttötavarakaupassa vahvistuneen hieman viime vuoteen verrattuna.

Eepeen markettau verkostossa oli vuoden 2016 lopussa yksi Prisma, 27 S-marketia, seitsemän Salea ja yksi Emotion.

Liikennemyymäläkauppa

Liikennemyymälöiden myynti oli 76,8 miljoonaa euroa, joka on 2,1 prosenttia edellisvuotta enemmän. Merkittävin syy toimialan myynnin kasvuun on polttonesteiden kohonnut hintataso sekä uuden ABC CarWash -yksikön myynnillinen menestys Seinäjoen Hyllykalliolla. Sen sijaan ABC Marketien myynnin kehitys oli edelleenkin negatiivinen aukioloaikojen vapautumisen myötä. Liikennepolttonesteissä valtakunnallinen kokonaisvolyyymi kasvoi hieman edellisvuodesta. Bensiinin kysyntä laski 1,9 prosenttia, kun taas dieselin kysyntä kasvoi 2,0 prosenttia.

Eepeen liikennemyymälä- ja polttonestekaupan verkostossa oli vuoden 2017 lopussa neljä ABC-liikennemyymälää, kuusi Lähi-ABC -asemaa, 20 ABC-automaattiasemaa ja kolme ABC CarWash -pesuysikköä.

Matkailu- ja ravitsemiskauppa

Matkailu- ja ravitsemiskaupan myynti oli 21,6 miljoonaa euroa, jossa on laskua edelliseen vuoteen verrattuna 8,7 prosenttia. Majoitusmyynti laski edelliseen vuoteen verrattuna 10,3 prosenttia ja ravintolakaupan myynti kahdeksan prosenttia. Myynnin laskuun vaikuttivat etenkin Original Sokos Hotel Vaakunan laaja kiinteistöuudistus sekä tapahtuma-, kokous- ja kongressikaupan heikko vuosi. Myös Seinäjoen Keskustorin käynnissä olleiden rakennustöiden vaikutus näkyi ravintolakaupassa.

Eepeen matkailu- ja ravitsemiskaupan verkostoon kuuluivat vuoden 2017 lopussa hotellit Original Sokos Hotel Lakeus ja Original Sokos Hotel Vaakuna sekä kymmenen ravintolaa.

Maatalous- ja rautakauppa

Maatalous-rautakaupan myynti oli 90,4 miljoonaa euroa, jossa on laskua edelliseen vuoteen verrattuna 3,8 prosenttia. Kulunut vuosi oli toimialalle erittäin haasteellinen, markkinat supistuivat ja hinnat laskivat. Erityisesti lannoite-, kasvinsuojeluaine- ja rautakauppa kävivät aiempaa heikommin. Positiivista kehitystä oli polttoaine- ja siemenmyynnissä. Myös viljakauppa ylitti edellisvuoden myynnit. Työkonemyynti ylsi edellisvuoden tasolle. Ylistaron Agri lopetti toimintansa alkuvuodesta. Kesällä varmistui Eepeen Agri Oy:n myynti Hankkija Oy:lle. Vuotta 2017 voidaankin kuvata muutoksen vuodeksi.

Eepeen maatalous-rautakaupan verkostoon kuuluivat vuoden 2017 lopussa neljä S-Rautaa sekä seitsemän Agri-myyntialaa. Lisäksi myymälöiden yhteydessä toimi yhdeksän Multasormi-puutarhamyyntialaa.

Autokauppa

Autokaupan myynti oli 10,6 miljoonaa euroa, jossa paranusta edelliseen vuoteen on 15 prosenttia. Uusien autojen myynnin kasvu oli selkeästi markkinakasvua parempaa ja tämä näkyi myös varaosakaupan positiivisessa kehityksessä. Sen sijaan vaihtoautokaupan kehitys oli vaatimatonta ja jälkimarkkinoinnin kohdalla myynnin kehitys oli lievästi negatiivinen. Autokauppa odottaa alkaneesta vuodesta selkeää myynnin kehitystä, johon vaikuttaa erityisesti vuoden alussa alkanut romutuskauppanja.

Konsernirakenne ja sen muutokset

Eepeen-konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen on tilinpäätöksessä yhdistetty emo-osuuskunta Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa sekä tytäryhtiöt Eepeen-Kiinteistöt Oy (100 %) ja Eepeen Agri Oy (100 %).

Osuuskaupan ja sen tytäryhtiöiden tilikautena on kalenterivuosi.

Eepeen-Kiinteistöt Oy on Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan kokonaisuudessaan omistama tytäryhtiö, joka aloitti varsinaisen liiketoimintansa 1.11.2009. Yhtiön toimialana on Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan liiketoimintaa palveleva investointitoiminta. Eepeen-Kiinteistöt Oy:n taseessa 31.12.2017 osakepääoma on 0,1 miljoonaa euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on 83,4 miljoonaa euroa (edellisenä vuonna 83,4 miljoonaa euroa).

Eepeen Agri Oy on Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan kokonaisuudessaan omistama tytäryhtiö, joka perustettiin 20.6.2016 ja aloitti varsinaisen liiketoimintansa 1.11.2016. Yhtiön toimialana on maatalous-, vilja-, rauta- ja puutarhakauppa. Yhtiön siirrettiin liiketoimintasiirrolla Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan maatalous-rautakaupan toimialan liiketoiminta. Eepeen Agri Oy:n taseessa 31.12.2017 osakepääoma on 0,1 miljoonaa euroa ja sijoitetun oman pääoman rahasto on 14,96 miljoonaa euroa.

Tuloskehitys vuonna 2017

EEPEE-KONSERNIN LIIKEVAIHTO JA TULOS

Eepeen-konsernin liikevaihto oli 444,6 miljoonaa euroa, mikä oli 5,9 miljoonaa euroa edellistä vuotta enemmän. Liiketoiminnan kiinteät kulut (73,8 miljoonaa euroa) olivat liikevaihdosta laskettuina 16,6 prosenttia (edellisvuonna 73,6 miljoonaa euroa ja 16,8 prosenttia). Suunnitelmapoistot ja nettorahoituskulut ilman arvonalennuksia, yhteenlaskettuina 10,0 miljoonaa euroa, olivat edellisvuotta 0,1 miljoonaa euroa suuremmat.

Arvonalennuksia ja myyntitappioita käyttöomaisuudesta kirjattiin konsernissa yhteensä 2,39 miljoonaa euroa (edellisvuonna 0,00 euroa), jakautuen Eepeen Agri Oy:n yrityskauppaan liittyvään myyntitappioon 0,97 miljoonaa euroa ja Eepeen Agri Oy:ssä yrityskauppaan liittyviin käyttöomaisuuserien arvonalentumisiin 1,42 miljoonaa euroa. Lisäksi muita käyttöomaisuuden myyntitappioita kirjattiin 0,83 miljoonaa euroa (edellisvuonna 51 000 euroa), ja ne syntyivät pääasiassa S-Verkkopalvelut Oy:n osakkeiden myynnistä SOK:lle. Osuuskaupan tuloslaskelman rahoitustuottojen ja -kulujen arvonalennuksiin sisältyy puolestaan Eepeen Agri Oy:n osakkeiden arvonalennus 4,9 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan tulos ennen veroja laski 7,4 miljoonaa euroon (1,7 prosenttia liikevaihdosta) sen oltua edellisvuonna 10,5 miljoonaa euroa (2,4 prosenttia). Välittömät verot 2,6 miljoonaa euroa on laskettu suoriteperusteisesti emo-osuuskaupan ja tytäryhtiön tilikauden tuloksista. Konsernituloslaskelmassa tilikauden ylijäämä verojen jälkeen oli 4,7 miljoonaa euroa.

Kun tilinpäätöstä tarkastellaan tunnuslukujen avulla, tulosta voidaan pitää tyydyttävänä. Operatiivinen tulos oli 10,5 miljoonaa euroa (edellisvuonna 10,5 miljoonaa euroa) ollen 2,4 prosenttia liikevaihdosta (2,4 prosenttia). Oman pääoman tuotto oli 3,7 prosenttia (6,8 prosenttia) ja sijoitetun pääoman tuotto 5,2 prosenttia (7,1 prosenttia).

TOIMIALOJEN LIIKEVAIHTO JA LIIKETULOS

Alla olevassa taulukossa esitetyt toimialojen liiketulokset on laskettu Eepeen-konsernin sisäisillä palveluveloituksilla sekä tytäryhtiön, Eepeen-Kiinteistöt Oy:n, veloitamilla liiketilöiden hoito- ja pääomavuokrilla. Lakisääteiset henkilösivukulut on kohdistettu toimialoille kiinteällä prosentilla.

	Liikevaihto 2017 (M€)	Osuus Eepeen liike- vaihdosta (%)	Liike- vaihdon muutos (ind. edv.)	Liiketulos (M€)	Muutos edv. (M€)
Markettau	280,3	63,2	102,8	12,4	0,4
Liikennemyymäläkauppa	61,8	13,9	102,6	0,5	0,0
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	18,2	4,1	91,3	0,5	-0,7
Maatalous- ja rautakauppa	74,5	16,8	96,4	-2,8	0,1
Autokauppa	8,8	2,0	115,0	-0,3	-0,1

3. INVESTOINNIT

Konsernin käyttöomaisuusinvestoinnit olivat tilikaudella 10,0 miljoonaa euroa (edellisenä vuonna 6,8 miljoonaa euroa).

Eepeen vuoden 2017 suurin investointihanke oli Original Sokos Hotel Vaakunan uudistus- ja peruskorjaushanke, jonka ensimmäinen vaihe valmistui kesällä 2017. Kokonaisuudessaan uudistus on valmis kesään 2018 mennessä. S-market Kauhajoella toteutettiin laaja kalustouudistus, ja hankkeessa kiinnitettiin erityistä huomiota energiatehokkuuteen. Seinäjoen Hyllykalliolla avautui alkuvuonna uusi ABC CarWash -pesukatu. Lisäksi vuoden aikana toteutettiin useissa kiinteistöissä energiatehokkuustoimia myymälävalaistusta ja rakennusautomaatiota uudistamalla.

4. RAHOITUS

Eepeen-konsernin rahoitusasema ja maksuvalmius ovat olleet hyvät koko vuoden 2017 ajan. Lainat rahoituslaitoksilta olivat tilinpäätöksessä 17,96 miljoonaa euroa (edellisvuonna 27,85 miljoonaa euroa). Eepeen koronavaihtosopimukset päättyivät tilikauden 2017 aikana.

Likvidit rahavarat olivat tilinpäätöksessä 9,1 miljoonaa euroa (edellisvuonna 4,2 miljoonaa euroa). Liikevaihtoon suhteutettuna nettovelkojen määrä oli 9,4 prosenttia liikevaihdosta (edellisvuonna 12,1 prosenttia). Gearing-tunnusluku oli 6,7 prosenttia, kun se edellisvuonna oli 18,5 prosenttia (= korolliset nettovelat / oma pääoma %).

Nettorahoitustuotot olivat tilinpäätöksessä 313 947 euroa. Tilinpäätöksessä 2016 nettorahoituskulut olivat 57 842 euroa. Rahoitustuottojen kasvuun on vaikuttanut SOK:n osuuspääoman korko, jota Eepeen sai tilikaudella 465 000 euroa (edellisvuonna 254 000 euroa).

Omavaraisuusaste oli 66,7 prosenttia, kun se oli edellisvuonna 65,0 prosenttia.

5. EEPEN HENKILÖSTÖ

Eepeen henkilöstön määrä

Vuoden vaihtuessa eepeeläisten lukumäärä oli 1 225 henkilöä, missä on vähennystä edellisvuoteen 26 henkilöä. Henkilöstön lukumäärät ja osuudet prosentteina on esitetty taulukossa.

	Lukumäärä	% kaikista	Muutos kpl
Markktauppa	680	55,5	-18
Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa	209	17,1	-1
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	207	16,9	-4
Maatalous- ja rautakauppa	80	6,5	-5
Auto- ja autotarvikkauppa	21	1,7	+1
Muut yhteensä	28	2,3	1
Kaikki yhteensä	1225	100 %	-26

Työsuhteet ja sukupuolijakauma

Kokonaismäärästä vakituisessa työsuhteessa oli 935 (946) henkilöä.

Vakituisista työsuhteista kokoaikaisia oli 36 prosenttia (35 prosenttia).

Kesäkautena 2017 Eepeen työllisti 610 kesätyöntekijää ja 248 kesäharjoittelijaa.

Maksetut palkat

Eepeen-konsernin suoriteperusteiset palkat vuonna 2017 olivat 32,5 miljoonaa euroa (vuonna 2016 32,7 miljoonaa euroa ja vuonna 2015 31,3 miljoonaa euroa).

6. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI JA RISKIEN ARVIOINTI

Vastuullisuusraportointi

Eepeen vastuullisuustiedot vuodelta 2017 sisältyvät S-ryhmän keväällä 2018 julkaistavaan vastuullisuuskatsaukseen. Katsauksessa käsitellään muun muassa S-ryhmän sosiaalista, taloudellista ja ympäristövastuuta (www.s-kanava.fi).

Riskiä arviointi ja hallintakeinot

Eepeessä nähdään turvallisuuteen ja liiketoiminnan jatkuvuuteen liittyvien asioiden jatkuva arviointi tärkeänä kilpailutekijänä. Riskien arviointi on hallituksen valvonnassa integroitu osaksi päätöksentekojärjestelmää ja johtamisprosessia. Eepeen säännöllisesti päivitettävässä strategiassa kartoitetaan laajasti liiketoimintaa uhkaavia riskejä. Käynnissä olevalla strategiajaksolla (2015–2019) ei ole tunnistettu merkittäviä liiketoimintaa uhkaavia tekijöitä. Strategian päivitys ja siihen liittyvä riskienarviointi tehdään alkuvuoden 2018 aikana. Keskeiset taloudellista asemaa kuvaavat vuoden 2017 tunnusluvut on esitetty tunnuslukutaulukossa tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Eepeen liiketoimintaan ja omaisuuteen kohdistuvia riskejä vastaan on suojauduttu vakuutuksin. Eepeen-konsernin vakuutusturva käsittää lakisääteiset henkilövakuutukset, käyttö- ja vaihto-omaisuuden vakuutukset sekä liiketoiminnan vastuuvakuutukset. Riskejä pyritään tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään muun muassa vakuutusyhtiön tekemillä auditoinneilla, erilaisten riskikartoitusmenetelmien avulla, tarkalla raportoinnilla ja toiminnan jatkuvalla kehittämisellä.

Eepeen-konsernin kiinteistöliiketoiminnan riskit ovat suoraan riippuvaisia Eepeen liiketoiminnan menestyksestä ja siihen liittyvistä riskeistä. Konsernilla on maanalaisten hankintaan liittyviä osto- ja rakentamisvelvoitteita, joiden vaikutus tulokseen ja taloudelliseen asemaan on kuitenkin vähäinen. Voimassa olevien säännösten mukaisesta rakennuttajalle kuuluvasta velvoitteesta hoitaa turvallisuuteen ja työmaiden valvontaan liittyvä riskien arviointi sekä turvallisuutta parantavien toimenpiteiden toteuttamisesta vastaa Eepeen nimeämä valvoja. Hän toimii rakennusvalvonnan tarkoituksenaan työturvallisuudesta vastaavana henkilönä Eepeen rakennuskohteissa.

Eepeen ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon ympäristöriskiä ja ympäristönsuojelun näkökulmat. Ympäristövastuullinen toiminta parantaa Eepeen asiakkaiden palvelua sekä liiketoiminnan kustannustehokkuutta. Toimialojen ympäristöohjeistuksessa lähtökohtana on, että ympäristöasiat ovat osa liiketoimintaorganisaation, Eepeen henkilöstön, jokapäiväistä toimintaa ja kehitystyötä.

Uusien yksiköiden investointisuunnittelussa ympäristöasiat otetaan kattavasti huomioon. Osana toimipaikaverkoston kehittämistä Eepeen on investoinut merkittävästi viime vuosina erityisesti omistamiensa liikekiinteistöjen energiatehokkuuteen ja säätötekniikkaan. Jätteiden käsittelyssä ja lajittelussa käytetään kehittyntä tekniikkaa.

S-ryhmän liiketoiminnan ketjuohjausten riskien arvioinnin ohjeistus painottuu Eepeessä toimialoittain eri asioihin. Esimerkkeinä voidaan todeta polttonestekaupan ja rautakaupan vaarallisten aineiden säilytyksestä annettu erityisohjeistus. Toisaalta tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvä ohjeistus sekä asiakkaiden ja henkilöstön henkilöturvallisuuteen liittyvä ohjeistus koskee kaikkia toimialoja.

7. TILIKAUDEN 2018 NÄKYMÄT

Vuonna 2017 nähtiin käänne Suomen taloustilanteessa, kun vienti kääntyi selvään kasvuun. Suomen kasvu saa tukea laaja-alaisesta maailmantalouden kasvusta, ja euroalueen talousnäkymät ovat kokonaisuudessaan vahvistuneet. Kasvuhdanteen arvioidaan pienentävän myös julkisen talouden alijäämää Suomessa. Talouskasvu ei kuitenkaan korjaa julkisen talouden rahoitusepäasapainoa, ja suhdannehuipusta huolimatta tulot eivät riitä kattamaan menoja. Etenkin valtiontalous on edelleen huomattavasti alijäämäinen.

Suomen talouden kasvun arvioidaan hieman hidastuvan 2018 ja yhä enemmän seuraavana vuonna. Kasvun hidastumisen arvioidaan johtuvan yksityisestä kulutusyrynnästä, sillä kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu hidastuu inflaation kiihtyessä. Kaupan liitto arvioi ennusteessaan vähittäiskaupan liikevaihdon jatkavan vuonna 2018 noin kahden prosentin kasvua, mutta kasvu tulee hidastumaan hieman vuonna 2019.

Eepeen ja Hankkija Oy toimeenpanivat yrityskaupan Eepeen Agri Oy:stä 11.1.2018, jossa Hankkija Oy osti koko yhtiön osakekannan. Myynnin jälkeen Eepeen kykenee entistä enemmän keskittymään ydinliiketoimintaansa eli kuluttajaliiketoimintaan ja suuntaamaan investoinnit ja kehittämisresurssit toimialojen kilpailukyyn ja palvelutason parantamiseksi.

Eepeen hallitus on hyväksynyt vuodelle 2018 toimintasuunnitelman, jolla varaudutaan maatalouskaupan poisjäämiseen Eepeen palvelutarjonnasta ja samalla suunnataan panostuksia nykyliiketoimintaa kasvattaviin tuote-ryhmiin ja verkostolaajennuksiin. Eepeen jatkoi Eepeen Agri Oy:n myynnin jälkeen polttoöljykauppaa Neotin polttoöljyllä ja panostaa puutarhatuotteiden myyntiin myös Seinäjoen Hyllykallion alueella keväällä 2018. Eepeen S-marketverkosto tulee laajenemaan kahdella uudella yksiköllä, kun Seinäjoen Tanelinrannan ja Pajuluoman rakennushankkeet käynnistyvät vuoden 2018 aikana.

Hallitus arvioi Eepeen kokonaismyynnin tilikaudella 2018 laskevan edellisestä tilikaudesta, johtuen maatalouskaupasta luopumisesta. Tilikauden ylijäämän odotetaan sen sijaan parantuvan.

8. HALLITUKSEN EHDOTUS YLIJÄÄMÄN KÄYTTÄMISESTÄ

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan jakokelpoinen ylijäämä on yhteensä 100 311 184,36 euroa.

Osuuskunnan taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Osuuskunnan maksuvalmius on hyvä, eikä alla ehdotettu tilikauden ylijäämän jako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan osuuskunnan maksukykyä.

Hallitus ehdottaa, että osuuskunnan tilikauden 2017 ylijäämästä 5 077 059,22 euroa

- maksetaan täyteen maksetuille osuusmaksuille korkoa viisi euroa osuudelta eli yhteensä 435 090 euroa,
- maksetaan ylijäämän palautusta 0,5 prosenttia bonusostoista Eepeestä eli yhteensä 1 470 271 euroa, ja että
- loput tilikauden ylijäämästä siirretään edellisten tilikausien ylijäämään.

TASEKIRJA

Eepe-konserni

TULOSLASKELMA	1.1.2017–31.12.2017		1.1.2016–31.12.2016	
Liikevaihto		444 622 503,03		438 703 693,45
Liiketoiminnan muut tuotot		109 438,39		89 914,65
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	350 414 096,02		342 447 211,37	
Ulkopuoliset palvelut	1 673 820,81	352 087 916,83	2 329 093,15	344 776 304,52
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	32 537 209,36		32 672 727,72	
Henkilösivukulut	7 528 201,05	40 065 410,41	8 011 945,87	40 684 673,59
Poistot ja arvonalentumiset		11 742 003,76		9 829 496,70
Liiketoiminnan muut kulut				
Toimitilavuokrat	2 222 217,57		2 356 218,27	
Muut kulut	31 546 896,27	33 769 113,84	30 582 414,53	32 938 632,80
Liikelylijäämä		7 067 496,58		10 564 500,49
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)		313 947,26		-57 841,97
Ylijäämä ennen veroja		7 381 443,84		10 506 658,52
Tuloverot (+/-)		-2 641 298,99		-2 048 743,71
Tilikauden ylijäämä		4 740 144,85		8 457 914,81

TASE VASTAAVAA	31.12.2017		31.12.2016	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	762 185,22		2 749 703,78	
Aineelliset hyödykkeet	122 073 052,62		122 337 482,64	
Osakkuusyritysosakkeet	487,74		487,74	
Muut sijoitukset	20 027 741,19	142 863 466,77	20 649 241,19	145 736 915,35
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	30 505 645,93		35 151 528,08	
Pitkäaikaiset saamiset	298 288,17		252 929,48	
Laskennalliset verosaamiset	0,00		120 000,00	
Lyhytaikaiset saamiset	14 482 815,37		13 458 322,76	
Rahat ja pankkisaamiset	9 149 266,40	54 436 015,87	4 206 968,22	53 189 748,54
VASTAAVAA YHTEENSÄ	197 299 482,64	197 299 482,64	198 926 663,89	198 926 663,89

VASTATTAVAA	31.12.2017		31.12.2016	
OMA PÄÄOMA				
Osuuspääoma	7 426 431,96		7 426 431,96	
Vararahasto	11 369 708,47		10 505 834,00	
Muut rahastot	2 407 475,81		1 825 144,88	
Edellisten tilikausien ylijäämä	105 421 738,43		99 445 138,09	
Tilikauden ylijäämä	4 740 144,85	131 365 499,52	8 457 914,81	127 660 463,74
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma	12 185 033,61		17 996 084,83	
Laskennallinen verovelka	2 674 270,71		2 726 624,43	
Lyhytaikainen vieras pääoma	51 074 678,80	65 933 983,12	50 543 490,89	71 266 200,15
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	197 299 482,64	197 299 482,64	198 926 663,89	198 926 663,89

Eepe-konserni

RAHOITUSLASKELMA

t€	1.1.–31.12.2017		1.1.–31.12.2016	
LIIKETOIMINTA				
Liikelylijäämä		7 067		10 565
Oikaisut liikelylijäämään	(1)	13 458		9 840
Käyttöpääoman muutos	(2)	7 109		390
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		27 634		20 794
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-559		-723
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		316		381
Maksetut tuloverot		-2 404		-2 232
Rahavirta ennen satunnaisia eriä		24 988		18 220
Liiketoiminnan rahavirta		24 988		18 220
INVESTOINNIT				
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin		-9 910		-5 092
Investoinnit osakkeisiin		-132		-1 659
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		430		71
Saadut osingot investoinneista		490		279
Investointien rahavirta		-9 121		-6 402
RAHOITUS				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		-9 888		-9 924
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+) / vähennys (-)		0		-1 395
Osuusmaksujen lisäys (+) / vähennys (-)		583		438
Maksetut osuuspääoman korot		-1 620		-1 536
Rahoituksen rahavirta		-10 924		-12 418
Rahavarojen muutos, lisäys (+) / vähennys (-)		4 942		-599
Rahavarat tilikauden alussa		4 207		4 806
Rahavarat tilikauden lopussa		9 149		4 207
Oikaisut liikelylijäämään	(1)			
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		10		10
Poistot ja arvonalentumiset		9 829		9 829
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		974		
		13 458		9 840
Käyttöpääoman muutos	(2)			
Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos		-1 028		-742
Vaihto-omaisuuden muutos		4 646		819
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos		3 491		313
		7 109		390

Rahoituslaskelma on laadittu Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen 30.11.2007 mukaista epäsuoraa rahoituslaskelmamuotoa soveltaen.

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa

TULOSLASKELMA	1.1.–31.12.2017		1.1.–31.12.2016	
Liikevaihto	369 383 378,40		426 898 405,66	
Liiketoiminnan muut tuotot	36 395,47		76 919,49	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	281 542 387,61		332 626 890,07	
Ulkopuoliset palvelut	1 669 000,06	283 211 387,67	2 326 533,22	334 953 423,29
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	29 448 615,76		32 037 771,83	
Henkilösivukulut	6 842 660,25	36 291 276,01	7 870 690,84	39 908 462,67
Poistot ja arvonalentumiset	2 420 052,95		2 611 957,24	
Liiketoiminnan muut kulut				
Toimitilavuokrat	17 405 241,42		19 620 384,35	
Muut kulut	20 472 963,88	37 878 205,30	21 834 199,87	41 454 584,22
Liikelylijäämä	9 618 851,94		8 046 897,73	
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	-4 464 797,40		296 269,69	
Ylijäämä ennen veroja	5 154 054,54		8 343 167,42	
Tilinpäätössiirrot (+/-)	2 496 657,72		2 388 606,28	
Tuloverot (+/-)	-2 573 653,04		-2 093 028,96	
Tilikauden ylijäämä	5 077 059,22		8 638 744,74	

TASE

VASTAAVAA	31.12.2017		31.12.2016	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	97 167,46		65 842,13	
Aineelliset hyödykkeet	7 523 334,97		7 188 098,25	
Osuudet saman konsernin yrityksissä	93 624 861,53		98 585 326,61	
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	11 982 768,37		17 537 572,42	
Muut sijoitukset	19 990 587,11	133 218 719,44	20 612 087,11	143 988 926,52
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	17 202 375,92		18 082 232,66	
Pitkäaikaiset saamiset	298 288,17		252 929,48	
Lyhytaikaiset saamiset	15 990 543,01		10 220 431,01	
Rahat ja pankkisaamiset	8 976 324,36	42 467 531,46	2 943 735,37	31 499 328,52
VASTAAVAA YHTEENSÄ	175 686 250,90		175 488 255,04	

VASTATTAVAA	31.12.2017		31.12.2016	
OMA PÄÄOMA				
Osuuspääoma	7 426 431,96		7 426 431,96	
Vararahasto	11 369 708,47		10 505 834,00	
Muut rahastot	2 407 475,81		1 825 144,88	
Edellisten tilikausien ylijäämä	92 826 649,33		86 669 219,06	
Tilikauden ylijäämä	5 077 059,22	119 107 324,79	8 638 744,74	115 065 374,64
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	268 003,71		229 211,43	
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma	12 146 052,32		17 962 718,95	
Lyhytaikainen vieras pääoma	44 164 870,08	56 310 922,40	42 230 950,02	60 193 668,97
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	175 686 250,90		175 488 255,04	

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa

RAHOITUSLASKELMA

t€	Viite	1.1.–31.12.2017	1.1.–31.12.2016
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA			
Liikevoitto		9 619	8 047
Oikaisut liikevoittoon	(1)	3 154	2 573
Käyttöpääoman muutos	(2)	5 032	-4 574
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		17 805	6 046
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)		-5 103	8 005
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-528	-715
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		223	395
Maksetut tuloverot		-2 377	-1 822
Liiketoiminnan rahavirta		10 021	11 909
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA			
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin		-2 809	-2 773
Investoinnit osakkeisiin		-132	-1 662
Myönnettyt lainat		5 555	-805
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		42	29
Luovutustulot osakkeista			26
Saadut korot investoinneista		271	364
Saadut osingot investoinneista		490	279
Investointien rahavirta		3 417	-4 542
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA			
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-9 888	-9 925
Lyhytaikaisten lainojen nostot			1 908
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut		1 499	-1 394
Osuusmaksujen lisäys (+) / vähennys (-)		583	438
Maksetut osuuspääoman korot		-1 620	-1 536
Saadut/annetut konserniavustukset		2 021	1 309
Rahoituksen rahavirta		-7 405	-9 201
Rahavarojen muutos, lisäys (+) / vähennys (-)		6 033	-1 834
Rahavarat tilikauden alussa		2 944	4 777
Rahavarat tilikauden lopussa		8 976	2 944
Oikaisut liikevoittoon	(1)		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		734	-39
Poistot ja arvonalentumiset		2 420	2 612
		3 154	2 573
Käyttöpääoman muutos	(2)		
Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos		-980	-2 605
Vaihto-omaisuuden muutos		880	1 260
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos		5 132	-3 229
		5 032	-4 574

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

1. Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Konserniyritykset

Eepee-konserniin on konsernitilinpäätöksessä yhdistelty emo-osuuskunta Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan lisäksi Eepeen sataprosenttisesti omistettut tytäryhtiöt Eepee-Kiinteistöt Oy ja Eepe Agri Oy. Konsernilaskennassa yhdisteltäviä osakkuusyhtiöitä Eepee-konsernissa ei ole.

Eepe Agri Oy on 20.6.2016 Eepeen perustama tytäryhtiö, joka on merkitty kaupparekisteriin 7.9.2016 ja jolle siirrettiin EVL 52 d §:n tarkoittaman liiketoimintasiirron tavalla Eepeen maatalous-, rauta-, puutarha- ja öljykaupan liiketoiminta. Yhtiö on siirtynyt pois konsernista vuoden 2018 alussa Hankkija Oy:n ostettua yhtiön osakekannan.

2. Eliminoinnit

Konsernin sisäinen osakeomistus on tilinpäätöksessä eliminoitu hankintamenomenetelmän mukaan, jolloin tytäryhtiöosakkeiden hankintameno on eliminoitu tytäryhtiöiden hankintahetken omia pääomia vastaan.

Eepee-Kiinteistöt Oy:n ja Eepe Agri Oy:n osalta eliminointieroa ei syntynyt.

Sulautuneiden tytäryhtiöiden keskinäisen osakeomistuksen eliminoinneissa syntyneet konserniaktiivat on Kiinteistö Oy Seinäjoen Hotellin osalta kohdistettu maa-alueeseen ja rakennukseen sekä Kiinteistö Oy Seinäjoen Prisma-keskuksen osalta maa-alueeseen. Näitä kohdistuksia jatketaan sulautumisten jälkeen. Kiinteistö Oy Seinäjoen Hotellin rakennukseen kohdistettu osa poistetaan tasapoistoina 35 vuoden aikana.

Muiden tytäryhtiöiden eliminoinneissa syntyneet erot on käsitelty yhtenä eränä konserniliiketoimintoina. Ne on poistettu tai tuloutettu jo edellisinä tilivuosina.

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa on eliminoitu konsernin sisäiset tuotot ja kulut, käyttöomaisuuden sisäiset myyntivoitot sekä keskinäiset saamiset ja velat.

3. Käyttöomaisuus

Käyttöomaisuus on taseessa arvostettu välittömien menojen mukaiseen hankintamenoon vähennettynä vuosittain kirjanpidossa tehdyillä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaisten poistojen ja kirjattujen poistojen erotus esitetään konsernin yritysten tuloslaskelmissa tilinpäätössiirtoina. Taseessa mainittujen poistojen kertynyt erotus esitetään konsernin yritysten taseissa yhtenä eränä tilinpäätössiirtojen kertymässä.

Suunnitelman mukaiset poistot perustuvat aineettoman ja aineellisen hyödykkeen alkuperäiseen hankintameno ja arvioituun taloudelliseen pitoaikaan. Pysyvien vastaavien tasearvoihin ei sisälly arvonorokuituksia.

Poistot on laskettu kohteen käyttöönottoa seuraavan kuukauden alusta.

Suunnitelman mukaiset poistajat ovat:

Rakennukset	20–40 vuotta
Kevyet rakennukset ja rakennelmat	5–10 vuotta
Rakennusten koneet ja laitteet	10 vuotta
Hotelli- ja konttorikalusto	8 vuotta
Myymäla- ja varastokalusto	6 vuotta
Liiketoiminta	5 vuotta
Moottoriajoneuvot ja ATK-kalusto	5 vuotta

Muut aineelliset hyödykkeet ja aineettomat oikeudet sekä muut pitkävaikutteiset menot verolakien sallimissa puitteissa.

4. Leasingmaksut

Leasingrahoituksen maksut on käsitelty tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin kuluihin sisältyvinä kalusto- ja tarvikke-kuluina.

5. Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on kirjattu FIFO-periaatteella välittömään hankintahintaan tai jälleenhankintahintaan tai tätä alhaisempaan todennäköiseen luovutushintaan. Käytettyjen tavaroiden (autot ja maatalouskaupan vaihtokoneet) arvonalennusarvo on käytetty ns. yksinkertaista laskennallista marginaaliveromenettelyä.

6. Saamiset, rahoitusvarat ja velat

Saamiset, rahoitusvarat ja velat on arvostettu Kirjanpitolain 5. luvun 2 §:n mukaisesti.

7. Johdannaisopimukset

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa käyttää johdannaisia ainoastaan korkoriskin suojaamistarkoituksessa.

Koronvaihtosopimusten käypä arvo on määritelty diskonttaamalla tulevat kassavirrat nykyhetken käyttäen tilinpäätöspäivän markkinakorkoja. Koron- ja valuutanvaihtosopimusten käypä arvo on laskettu diskonttaamalla tulevat kassavirrat nykyhetken ja muuntamalla näin saadut valuuttamäärät euroiksi käyttäen EKP:n tilinpäätöspäivänä noteeraamia valuuttakursseja.

Vaihtuvakorkoisten velkojen rahavirtoja suojaavien johdannaisopimusten käyvän arvon muutokset on esitetty liitetiedoissa. Suojaamistarkoituksessa tehdyn koron- ja valuutanvaihtosopimuksen realisoitumaton kurssiero on kuitenkin kirjattu tulosvaikutteisesti oikaisemaan suojauksen kohteesta kirjattua kurssieroa. Realisoituneet kassavirrat on kirjattu tuloslaskelman rahoituskuluihin ajan kulumisen perusteella.

8. Laskennalliset verot

Eepee-konserniin liittyvät laskennalliset verot on kirjattu alla kerrottujen periaatteiden ja kirjanpitolauslauseen yleisohjeen 12.9.2006 mukaisesti. Konsernitaseeseen sisältyvät kaikki olennaiset laskennalliset verovelat, joiden toteutumista pidetään ilmeisenä sekä varovaisuuden periaatteen mukaisesti laskennalliset verosaamiset arvioiden todennäköisten saamisten suuruusina. Laskennalliset verovelat ja -saamiset on laskettu käyttäen vahvistettua 20 prosentin (edellinen tilikausi 20,0 prosentin) verokantaa.

Varovaisuuden periaatteen mukaisesti konsernitaseeseen sisältyy laskennallinen verovelka kokonaisuudessaan. Tilikaudella 2017 laskennallinen verosaaminen maa-alueen arvonalennuksesta peruutettiin.

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan ja sen tytäryhtiöiden tuloslaskelmissa ja taseissa ei esitetä laskennallista verovelkaa tai -saamista. Erillistilinpäätöksissä esitetyt tilinpäätössiirtojen kertymät on konsernitaseessa jaettu laskennalliseksi verovelaksi ja omaksi pääomaksi sekä niiden muutos on esitetty konsernituloslaskelmassa. Verotettavaan tuloon palautettavat poistot (hyllypoistot) on otettu em. laskennallista verovelkaa laskettaessa huomioon vähentävänä tekijänä.

Kohdistetuista konserniaktiivoista ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska syntyneet konserniaktiivat on kokonaisuudessaan kohdistettu liiketoiminnan kannalta keskeisiin rakennuksiin ja maa-alueisiin, joita ei ole tarkoitus luovuttaa konsernin ulkopuolelle. Vastaavalla periaatteella kohdistetuista konsernipassiivoista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista.

Konsernitilinpäätöksessä eliminoidusta sisäisestä myyntivoitosta ei ole kirjattu laskennallista verosaamista, koska sen verovaikutusta ei pidetä todennäköisenä.

9. Eläkejärjestelyt

Konsernin eläkevastuut on vakuutettu ulkopuolisessa eläkevakuutusyhtiössä. Osuuskaupan johtoryhmälle sekä tulosryhmäjohtolle ja vastaavissa asiantuntijatehtävissä toimiville henkilöille on lisäksi otettu lisäeläkevakuutukset osuuskaupassa noudatettavien periaatteiden mukaisesti.

Hallintohenkilöiden palkkioista suoritetaan eläkevakuutusmaksua TyEL-vakuuttamisen normaaleja ikä- ja ansiorajoja noudattaen. Hallintohenkilöt on lisätty osuuskaupan TyEL-vakuutukseen omana ryhmänä.

Eepe-konserni
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
1. Liikevaihto toimialoittain				
Päivittäistavara	280 262 424,67	272 430 381,34	280 262 424,67	272 430 381,34
Maatalous-rauta ja vilja	74 473 537,91	77 285 081,39	0,00	66 466 941,13
Liikennemyymäläkauppa	61 841 136,11	60 262 738,43	61 841 136,11	60 262 738,43
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	18 221 649,99	19 958 224,75	18 221 649,99	19 958 224,75
Kiinteistöt ja hallinto	1 320 082,63	1 375 309,40	554 495,91	388 161,87
Autokauppa	8 503 671,72	7 391 958,14	8 503 671,72	7 391 958,14
Yhteensä	444 622 503,03	438 703 693,45	369 383 378,40	426 898 405,66
2. Liiketoiminnan muut tuotot				
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	89 521,10	40 420,63	21 589,47	40 420,63
Vuokratuotot	15 953,73	23 536,73	10 842,44	18 278,48
Liiketoiminnan muut tuotot	3 963,56	25 957,29	3 963,56	18 220,38
Yhteensä	109 438,39	89 914,65	36 395,47	76 919,49
3. Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	345 739 705,49	341 852 304,17	280 622 530,87	331 439 654,98
Varastojen muutos (+/-)	4 674 390,53	594 907,20	919 856,74	1 187 235,09
Yhteensä	350 414 096,02	342 447 211,37	281 542 387,61	332 626 890,07
4. Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	32 537 209,36	32 672 727,72	29 448 615,76	32 037 771,83
Eläkekulut	6 798 664,70	6 628 699,10	6 206 780,06	6 495 474,13
Muut henkilösivukulut	729 536,35	1 383 246,77	635 880,19	1 375 216,71
Yhteensä	40 065 410,41	40 684 673,59	36 291 276,01	39 908 462,67
Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot on esitetty jäljempänä kohdassa 22.				
5. Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	10 318 317,19	9 829 496,70	2 420 052,95	2 611 957,24
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	1 423 686,57			
Yhteensä	11 742 003,76	9 829 496,70	2 420 052,95	2 611 957,24
Poistojen ja poistoeron muutosten tase-eräkohtainen erittely sisältyy taseen liitetietojen pysyvien vastaavien ja tilinpäätössiirtojen kertymän erittelykohtiin.				
6. Liiketoiminnan muut kulut				
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	1 461 346,02	1 230 200,99	1 373 889,48	1 211 005,73
Kiinteistökulut	10 437 761,81	10 544 040,77	2 112 959,07	2 197 559,99
Atk- ja tietohall., kone-, kalusto- ja tarvikkeet	7 623 299,48	8 034 619,49	7 010 970,47	7 849 204,68
Markkinointikulut	6 111 844,23	6 759 460,99	5 571 328,65	6 706 633,26
Hallintokulut	2 768 035,66	2 621 526,44	2 438 458,47	2 556 110,28
Käyttöom. myyntitappiot ja muut luov.tapp.	1 805 705,35	50 589,32	755 577,95	1 481,88
Muut kulut	1 338 903,72	1 341 976,53	1 209 779,79	1 312 204,05
Yhteensä	31 546 896,27	30 582 414,53	20 472 963,88	21 834 199,87
Toimitilavuokrat on esitetty omana eränä tuloslaskelmassa.				
7. Tilintarkastajan palkkiot				
Tilintarkastuspalkkiot	44 883,10	41 194,10	38 418,60	38 626,10
Tilintarkastajan palkkiot yhteensä	44 883,10	41 194,10	38 418,60	38 626,10

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
8. Rahoitustuotot ja -kulut				
Osinkotuotot ja osuuspääoman korot				
Osinkotuotot omistusyhteisyrityksiltä	465 461,07	253 982,61	465 461,07	253 982,61
Osinkotuotot muilta	24 244,31	25 301,05	24 244,31	25 301,05
Osinkotuotot ja osuuspääoman korot yhteensä	489 705,38	279 283,66	489 705,38	279 283,66
Korkotuotot pysyvien vastaavien sijoituksista				
Samankonsernin yritysiltä			271 357,65	364 249,10
Muut korko- ja rahoitustuotot				
Samankonsernin yritysiltä			61 966,17	16 827,15
Muilta	315 856,95	381 358,41	160 998,92	345 529,54
Korko- ja muut rahoitustuotot yhteensä	315 856,95	381 358,41	222 965,09	362 356,69
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista				
Konserniosuuksien arvonalentumiset			4 960 465,08	
Korko- ja muut rahoituskulut				
Samankonsernin yritysille			2 000,27	72,73
Omistusyhteisyrityksille	36 140,61	68 518,00	34 140,61	68 518,00
Muille	455 474,46	649 966,04	452 219,56	641 029,03
Korko- ja muut rahoituskulut yhteensä	491 615,07	718 484,04	488 360,44	709 619,76
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	313 947,26	-57 841,97	-4 464 797,40	296 269,69
9. Tilinpäätössiirrot				
Poistoerojen lisäys (-)/vähennys (+)			-38 792,28	367 606,28
Saadut konserniavustukset			2 535 450,00	2 791 000,00
Annetut konserniavustukset				-770 000,00
Yhteensä			2 496 657,72	2 388 606,28
10. Tuloverot				
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudelta(+/-)	2 573 613,86	2 094 952,92	2 573 613,86	2 093 028,89
Tuloverot edellisiltä tilikausilta (+/-)	38,85	-163,75	39,18	0,07
Verotettavan tulon mukaiset verot	2 573 652,71	2 094 789,17	2 573 653,04	2 093 028,96
Laskennallisen verovelan muutos	67 646,28	-46 045,46		
Tuloverot yhteensä	2 641 298,99	2 048 743,71	2 573 653,04	2 093 028,96
TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
11. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet				
Hankintameno 1.1.	428 511,57	383 852,69	206 097,75	159 041,71
Lisäykset 1.1.–31.12.	50 649,45	71 548,40	50 649,45	71 548,40
Vähennykset	-23 735,18	-26 889,52	-1,00	-24 492,36
Hankintameno 31.12.	455 425,84	428 511,57	256 746,20	206 097,75
Kertyneet poistot 1.1.				
Tilikauden poisto	363 789,08	346 899,00	140 255,62	122 088,02
Vähennyksen ja siirtojen kertyneet poistot	45 195,43	25 386,34	27 921,81	24 266,70
Kertyneet poistot 31.12.	385 249,33	363 789,08	168 176,43	140 255,62
Kirjanpitoarvo 31.12.				
	70 176,51	64 722,49	88 569,77	65 842,13

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
Liikearvo				
Hankintameno 1.1.	969 726,92	969 726,92	969 726,92	969 726,92
Lisäykset	10 581,22		10 581,22	0,00
Hankintameno 31.12.	980 308,14	969 726,92	980 308,14	969 726,92
Kertyneet poistot 1.1.	969 726,92	969 726,92	969 726,92	969 726,92
Tilikauden poisto	1 983,98	0,00	1 983,98	0,00
Kertyneet poistot 31.12.	971 710,90	969 726,92	971 710,90	969 726,92
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 597,24	0,00	8 597,24	0,00
Muut aineettomat hyödykkeet				
Hankintameno 1.1.	3 668 868,51	3 407 660,49	188 801,11	2 005 123,83
Lisäykset 1.1.–31.12.	47 903,54	285 891,61		248 174,80
Vähennykset	-2 851 152,64	-199 473,94		-2 239 287,87
Siirrot erien välillä		174 790,35		174 790,35
Hankintameno 31.12.	865 619,41	3 668 868,51	188 801,11	188 801,11
Kertyneet poistot 1.1.	983 887,22	492 679,51	188 801,11	390 613,09
Tilikauden poisto ja arvonalentuminen	2 049 473,36	709 074,91	0,00	312 108,52
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-2 851 152,64	-217 867,20	0,00	-513 920,50
Kertyneet poistot 31.12.	182 207,94	983 887,22	188 801,11	188 801,11
Kirjanpitoarvo 31.12.	683 411,47	2 684 981,29	0,00	0,00
Aineettomien hyödykkeiden ennakkomaksut				
Hankintameno 1.1.	0,00	141 022,49	0,00	141 022,49
Lisäykset		33 767,86	0,45	33 767,86
Siirrot erien välillä		-174 790,35	0,00	-174 790,35
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	0,00	0,45	0,00
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	762 185,22	2 749 703,78	97 167,46	65 842,13
Konserniliikearvo				
Hankintameno 1.1.	132 760,00	132 760,00		
Hankintameno 31.12.	132 760,00	132 760,00		
Kertyneet poistot 1.1.	132 760,00	132 760,00		
Kertyneet poistot 31.12.	132 760,00	132 760,00		
Konserniliikearvo yhteensä	0,00	0,00		0,00
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet				
Hankintameno 1.1.	18 278 028,77	18 213 666,12	0,00	0,00
Lisäykset 1.1.–31.12.	9 735,88	59 698,25	0,00	0,00
Vähennykset 1.1.–31.12.	-215 946,96	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	19 433,85	4 664,40	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	18 091 251,54	18 278 028,77	0,00	0,00
Arvonlennukset	-600 000,00			
Kertyneet arvonalennukset 31.12.	-600 000,00	-600 000,00		
Kirjanpitoarvo 31.12.	17 491 251,54	17 678 028,77	0,00	0,00

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
Rakennukset ja rakennelmat				
Hankintameno 1.1.	164 376 500,96	163 148 854,71	0,00	0,00
Lisäykset 1.1.–31.12.	224 083,28	34 064,86	34 483,29	0,00
Siirrot erien välillä	5 239 094,18	-104 553,62	0,00	0,00
Vähennykset 1.1.–31.12.	-1 287 906,72	1 298 135,01	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	168 551 771,70	164 376 500,96	34 483,29	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	69 821 052,27	63 498 067,36	0,00	0,00
Tilikauden poistot	6 624 403,19	6 365 359,13	6 465,62	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-1 127 528,40	-42 374,22	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.	75 317 927,06	69 821 052,27	6 465,62	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	93 233 844,64	94 555 448,69	28 017,67	0,00
Koneet ja kalusto				
Hankintameno 1.1.	36 748 576,27	34 740 029,53	11 331 664,59	10 019 700,73
Lisäykset 1.1. - 31.12.	1 169 633,00	1 167 120,75	971 791,29	1 133 030,75
Siirrot erien välillä	2 222 434,12	998 494,55	2 036 130,83	966 416,11
Vähennykset	-458 126,48	-157 068,56	-180 593,94	-787 483,00
Hankintameno 31.12.	39 682 516,91	36 748 576,27	14 158 992,77	11 331 664,59
Kertyneet poistot 1.1.	29 419 641,44	27 226 859,32	4 498 672,05	2 609 072,40
Tilikauden poistot	2 672 557,11	2 336 389,49	2 383 681,54	2 275 582,02
Vähennysten kertyneet poistot	-421 623,78	-143 607,37	-157 916,46	-385 982,37
Kertyneet poistot 31.12.	31 670 574,77	29 419 641,44	6 724 437,13	4 498 672,05
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 011 942,14	7 328 934,83	7 434 555,64	6 832 992,54
Muut aineelliset hyödykkeet				
Hankintameno 1.1.	5 191 378,74	5 186 169,24	21 409,35	21 409,35
Lisäykset 1.1.–31.12.	13 245,00	22 271,30	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	78 936,28	-38 103,80	0,00	0,00
Vähennykset	-82 180,29	21 042,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	5 201 379,73	5 191 378,74	21 409,35	21 409,35
Kertyneet poistot 1.1.	3 540 994,42	3 182 883,35		
Tilikauden poistot	348 390,69	393 286,83		
Vähennysten kertyneet poistot	-75 439,55	-35 175,76		
Kertyneet poistot 31.12.	3 813 945,56	3 540 994,42	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 387 434,17	1 650 384,32	21 409,35	21 409,35
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat				
Hankintameno 1.1.	1 124 686,03	29 439,58	333 696,36	13 238,25
Lisäykset 1.1.–31.12.	8 383 792,53	3 417 582,41	1 741 786,78	1 286 874,22
Siirrot erien välillä	-7 559 898,43	0,00	-2 036 130,83	-966 416,11
Vähennykset	0,00	-2 322 335,96	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 948 580,13	1 124 686,03	39 352,31	333 696,36
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	122 073 052,62	122 337 482,64	7 523 334,97	7 188 098,25

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
12. Sijoitukset				
Osuudet saman konsernin yrityksissä				
Hankintameno 1.1.			98 585 326,61	83 524 861,53
Lisäykset 1.1.–31.12.			0,00	15 060 465,08
Hankintameno 31.12.			98 585 326,61	98 585 326,61
Arvon alentumiset			4 960 465,08	0,00
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.			4 960 465,08	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.			93 624 861,53	98 585 326,61
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä				
Määrä 1.1.			17 537 572,42	16 732 700,29
Lisäykset 1.1.–31.12.				19 818 822,42
Vähennykset 1.1.–31.12.			-5 554 804,05	-19 013 950,29
Kirjanpitoarvo 31.12.			11 982 768,37	17 537 572,42
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä				
Osakkeet osakkuusyrityksissä				
Hankintameno 1.1.	487,74	487,74	487,74	487,74
Kirjanpitoarvo 31.12.	487,74	487,74	487,74	487,74
Osakkeet osakkuusyrityksissä yhteensä	487,74	487,74	487,74	487,74
Muut omistusyhteisyritykset				
Hankintameno 1.1.	19 814 867,56	18 165 371,56	19 814 867,56	18 165 371,56
Lisäykset 1.1.–31.12.	111 500,00	1 649 496,00	111 500,00	1 649 496,00
Vähennykset	-753 000,00		-753 000,00	
Kirjanpitoarvo 31.12.	19 173 367,56	19 814 867,56	19 173 367,56	19 814 867,56
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä yhteensä	19 173 855,30	19 815 355,30	19 173 855,30	19 815 355,30
Muut osakkeet ja osuudet				
Hankintameno 1.1.	1 399 945,19	1 392 052,41	1 399 945,19	1 392 052,41
Lisäykset	20 000,00	10 000,00	20 000,00	10 000,00
Vähennykset 1.1.–31.12.		-2 107,22		-2 107,22
Hankintameno 31.12.	1 419 945,19	1 399 945,19	1 419 945,19	1 399 945,19
Kertyneet arvonalennukset 1.1.	603 213,38	603 213,38	603 213,38	603 213,38
Arvon alennukset				
Kirjanpitoarvo 31.12.	603 213,38	603 213,38	603 213,38	603 213,38
Kirjanpitoarvo 31.12.	816 731,81	796 731,81	816 731,81	796 731,81
Liittymismaksusaamiset				
Liittymismaksusaamiset 1.1.	37 641,82	37 641,82	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	37 641,82	37 641,82	0,00	0,00
Sijoitukset yhteensä	20 028 228,93	20 649 728,93	125 598 217,01	136 734 986,14

	KONSERNI 2017		KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
Omistukset muissa yrityksissä	Osakkeiden kirjanpitoarvo omistus osuus %	määrä kpl	€	Viimeksi laaditun tilinpäätöksen tulos €	oma pääoma €
Konserniyritykset				31.12.2017	31.12.2017
Eepee-Kiinteistöt Oy	100	200	83 524 861,53	12 954,20	84 884 864,34
Eepee Agri Oy	100	200	15 060 465,08	-3 988 507,49	11 074 130,75
Osakkuusyritykset					
Kiint. Oy Lapuan Metsäturjala, Lapua	29	29	487,74	336,15	23 416,87
13. Vaihto-omaisuus					
Tavarat	30 475 645,93		35 140 036,46	17 172 375,92	18 082 232,66
Ennakkomaksut	30 000,00		11 491,62	30 000,00	
Yhteensä	30 505 645,93		35 151 528,08	17 202 375,92	18 082 232,66
14. Pitkäaikaiset myyntisaamiset					
	298 288,17		252 929,48	298 288,17	252 929,48
15. Laskennalliset verosaamiset					
Yhdistelytoimenpiteistä	0,00		120 000,00		
16. Lyhytaikaiset saamiset					
Saamiset saman konsernin yrityksiltä					
Myyntisaamiset				12 240,26	304 952,61
Siirtosaamiset				27 349,50	57 013,02
Muut saamiset				7 998 869,11	2 858 612,85
Saamiset saman konsernin yrityksiltä yhteensä				8 038 458,87	3 220 578,48
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä					
Myyntisaamiset	1 391 828,46		1 005 613,32	1 373 130,82	999 771,09
Siirtosaamiset	65 399,85		98 613,14	64 480,09	98 613,14
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä yhteensä	1 457 228,31		1 104 226,46	1 437 610,91	1 098 384,23
Saamiset muilta					
Myyntisaamiset	10 240 995,02		9 366 851,46	4 970 611,68	4 370 848,05
Muut saamiset	292 945,87		664 165,12	256 499,58	220 221,93
Siirtosaamiset	2 491 646,17		2 323 079,72	1 287 361,97	1 310 398,32
Saamiset muilta yhteensä	13 025 587,06		12 354 096,30	6 514 473,23	5 901 468,30
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	14 482 815,37		13 458 322,76	15 990 543,01	10 220 431,01
Siirtosaamiin sisältyvät olennaiset erät					
Markkinointi- ja vuosihyvitykset	1 842 684,73		1 687 320,11	987 444,65	806 557,06
Muut	714 361,29		734 372,75	391 746,91	659 467,42
Siirtosaamiset yhteensä	2 557 046,02		2 421 692,86	1 379 191,56	1 466 024,48

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
17a Oma pääoma				
Osuuspääoma 1.1.	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96
Osuuspääoma 31.12.	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96
Suorittamatta oleva osuuspääoma yhteensä	162 392,23	127 823,16	162 392,23	127 823,16
Vararahasto 1.1.	10 505 834,00	9 782 429,00	10 505 834,00	9 782 429,00
Siirto ed. tilikauden ylijäämästä	863 874,47	723 405,00	863 874,47	723 405,00
Vararahasto 31.12.	11 369 708,47	10 505 834,00	11 369 708,47	10 505 834,00
Sidottu oma pääoma yhteensä	18 796 140,43	17 932 265,96	18 796 140,43	17 932 265,96
Osuusmaksurahasto 1.1.	1 825 144,88	1 387 199,34	1 825 144,88	1 387 199,34
Lisäys	736 135,92	565 357,84	736 135,92	565 357,84
Vähennys	-153 804,99	-127 412,30	-153 804,99	-127 412,30
Siirto ed. tilikauden ylijäämästä				
Osuusmaksurahasto 31.12.	2 407 475,81	1 825 144,88	2 407 475,81	1 825 144,88
Osuusmaksurahasto koostuu osuuskauppaan 1.1.2015 tai sen jälkeen liittyneiden uusien jäsenten maksamien osuusmaksujen sekä takaisinmaksuttujen osuusmaksujen erotuksesta sekä rahastosiirroista osuusmaksurahastoon. Osuusmaksurahasto on sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto.				
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio 1.1.	107 903 052,90	101 704 883,09	95 307 963,80	88 928 964,06
Siirto vararahastoon	-863 874,47	-723 405,00	-863 874,47	-723 405,00
Osuuspääoman korko	-1 617 440,00	-1 536 340,00	-1 617 440,00	-1 536 340,00
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio 31.12.	105 421 738,43	99 445 138,09	92 826 649,33	86 669 219,06
Tilikauden ylijäämä/tappio	4 740 144,85	8 457 914,81	5 077 059,22	8 638 744,74
	110 161 883,28	107 903 052,90	97 903 708,55	95 307 963,80
Vapaa oma pääoma yhteensä	112 569 359,09	109 728 197,78	100 311 184,36	97 133 108,68
Oma pääoma yhteensä	131 365 499,52	127 660 463,74	119 107 324,79	115 065 374,64
17b Tilinp.sierrojen kertymästä omaan pääomaan merkitty osa				
	10 728 198,16	10 947 963,45		
18. Laskelma jakokelpoisesta ylijäämästä 31.12.				
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio			92 826 649,33	86 669 219,06
Tilikauden ylijäämä/tappio			5 077 059,22	8 638 744,74
Osuusmaksurahasto			2 407 475,81	1 825 144,88
Yhteensä			100 311 184,36	97 133 108,68
19. Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero				
Aineettomat oikeudet			14 802,74	10 691,13
Liikearvo			132,26	
Muut pitkävaikutteiset menot			0,45	
Rakennukset ja rakennelmat			431,04	
Koneet ja kalustot			252 637,22	218 520,30
Yhteensä			268 003,71	229 211,43
20. Laskennallinen verovelka				
Tilinpäätössiirtoihin perustuva	2 674 270,71	2 726 624,43		

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
21. Pitkäaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	12 146 052,32	17 962 718,95	12 146 052,32	17 962 718,95
Ostovelat	21 847,69	15 624,00		
Muut	17 133,60	17 741,88		
Yhteensä	12 185 033,61	17 996 084,83	12 146 052,32	17 962 718,95
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	12 185 033,61	17 996 084,83	12 146 052,32	17 962 718,95
Velat, jotka erääntyvät viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua				
Lainat rahoituslaitoksilta	625 000,00	1 875 000,00	625 000,00	1 875 000,00
Yhteensä	625 000,00	1 875 000,00	625 000,00	1 875 000,00
22. Lyhytaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	5 816 666,64	9 887 560,45	5 816 666,64	9 887 560,45
Saadut ennako	369 536,85	2 380 662,43	155 821,93	16 298,20
Ostovelat	9 280 318,54	8 336 608,95	2 389 169,02	1 872 983,78
Velat saman konsernin yrityksille				
Ostovelat			465,90	16 262,07
Muut velat			3 406 566,60	2 678 034,57
Siirtovelat				387 750,35
Velat saman konsernin yrityksille yhteensä			3 407 032,50	3 082 046,99
Velat omistusyhteisyrityksille				
Ostovelat	20 724 316,80	16 333 122,63	19 686 639,53	15 441 791,83
Siirtovelat	3 303,37			
Velat omistusyhteisyrityksille yhteensä	20 727 620,17	16 333 122,63	19 686 639,53	15 441 791,83
Muut lyhytaikaiset velat	4 683 405,92	3 898 530,14	3 419 472,62	3 182 378,76
Siirtovelat	10 197 130,68	9 707 006,29	9 290 067,84	8 747 890,01
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	51 074 678,80	50 543 490,89	44 164 870,08	42 230 950,02
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
Henkilöstökulut	8 693 228,86	8 039 288,10	8 059 448,03	7 324 500,13
Bonukset	1 182 406,57	1 288 403,55	1 169 783,29	1 273 467,24
Rahoituserät	22 193,16	89 294,92	22 193,16	89 294,92
Muut kulut	299 302,09	290 019,72	38 643,36	448 378,07
Siirtovelat yhteensä	10 197 130,68	9 707 006,29	9 290 067,84	9 135 640,36
TULOVEROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
Esitetty edellä kohdassa 11.				
LIITETIEDOT HENKILÖSTÖSTÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ				
23a Henkilöstön lukumäärä	1225	1 251	1 145	1 166
23b Henkilömäärät toimialoittain				
Markktauppa	680	698	680	698
Liikennemyymäläkauppa	209	210	209	210
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	207	211	207	211
Maatalouskauppa	80	85		
Autokauppa	21	20	21	20
Muut	28	27	28	27
	1225	1 251	1 145	1 166

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
23c Hallintoelinten palkkiot				
Hallituksen palkkiot	70 820,00	80 760,00	70 820,00	80 760,00
Hallintoneuvoston palkkiot	80 310,00	69 270,00	80 310,00	69 270,00
	151 130,00	150 030,00	151 130,00	150 030,00
VAKUDET JA VASTUUSITOUKSET				
24. Vastuusitoumukset				
Annetut pantit ja vastuusitoumukset				
Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä				
Rahalainat	6 052 631,74	9 605 263,30	6 052 631,74	9 605 263,30
Kiinnitykset	14 545 490,00	22 345 490,00		
Yleisvakuudet, jotka annettu velkojen, rahoituslimiittien ym. vakuudeksi:				
Kiinnitykset	33 734 805,00	33 734 805,00		
Muut vastuut				
Rahoitus sopimusvastuu	706 900,00	1 334 017,20	706 900,00	1 334 017,20
Osamaksukannan takaisinostovastuu	116 150,99	310 500,58	116 150,99	310 500,58
Maksamaton osa SOK:n osuuspääoman vuoden 2013 ja 2014 lisäyksistä, Osuuskaupan osuus 31.12.	30 500,00	142 000,00	30 500,00	142 000,00
Leasingvastuut:				
-Seuraavana vuonna maksettavat	182 440,92	584 143,13	170 257,52	584 143,13
-Yli vuoden kuluttua maksettavat	257 223,89	236 251,04	240 948,49	236 251,04
Yhteensä	439 664,81	820 394,17	411 206,01	820 394,17
Määräaikaisista toimitilavuokrasopimuksista aiheutuva vuokranmaksuvastuu				
Seuraavan vuonna maksettavat	1 773 784,00	1 891 330,00		
Yli vuoden kuluttua maksettavat	4 410 684,00	3 389 886,00		
Yhteensä	6 184 468,00	5 281 216,00		

Muiden puolesta annetut vakuudet

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupalla on lisäksi täytetäkausvastuu S-ryhmän logistiikkakeskukset Oy:n nostamiin lainoihin, ensisijaisen vakuuden ollessa yhtiön reaaliomaisuus. Yhtiön osakkaat (pl. SOK) ovat antaneet yhtiön nykyisistä ja uusista lainoista täytetäkausina takaus sitoumuksen maksimissaan 650 miljoonan euron summalle. Osakkaiden (pl. SOK) osuus täytetäkausvastuun kokonaissummasta määräytyy samassa suhteessa kuin osakkaat (pl. SOK) ovat omistaneet SOK:n osuuksia yhtiön perustamishetkellä. Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan täytetäkausvastuu em. summasta on enintään 31,2 miljoonaa euroa. Ensisijaisen vakuuden arvon oletetaan kattavan nostetun lainan määrän. Edellä mainittuun täytetäkausvastuuseen sisältyvän nostetun päävelan jäljellä oleva kokonaismäärä 31.12.2017 oli 444,5 miljoonaa euroa, josta Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan täytetäkausvastuu on 21,3 miljoonaa euroa.

	KONSERNI 2017	KONSERNI 2016	EMO 2017	EMO 2016
--	------------------	------------------	-------------	-------------

Osakassopimuksen mukainen sitoumus vastata S-Voima Oy:n sitoumuksista ja rahoittaa sen toimintaa

Osakkaat vastaavat ns. Mankala-periaatteen mukaisesti S-Voima Oy:n välittömistä sitoumuksista. Tämän periaatteen mukaisesti Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan vastuu S-Voima Oy:n kustannuksista määräytyy osakkaan käyttämän energian mukaan. Vastuu yhtiön välillisistä kustannuksista sisältäen myös mm. lainojen lyhennykset ja korot sekä poistot, puolestaan jakautuu osakkaan omistamien osakesarjojen suhteessa. Yhtiön A-sarjan osakkeet liittyvät markkinasähkön hankintaan, B- ja B1-sarjojen osakkeet tuulivoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan ja C-sarjan osakkeet ydinvoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan, johon S-ryhmä on sittemmin päättänyt olla osallistumatta.

Rahoitusriskit ja johdannaisvastuut

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupalla on sen hallituksen hyväksymät rahoituksen toimintaperiaatteet, jotka määrittelevät rahoituksen tärkeimmät tehtävät ja vastuut sekä keskeisimmät periaatteet rahoituksen hoidossa. Periaatteilla pyritään varmistamaan Eepeen liiketoiminnan strategiatavoitteiden toteutuminen ja rahoituskelliset edellytykset sekä määrittämään keskeisimmät tavoitteet rahoituksen osa-alueille.

Eepeen vaihtuvakorkoisten nettovelkojen korkojen yhden prosenttiyksikön muutos ei saa aiheuttaa rahoituskuluihin muutosta, joka ylittää 0,5 prosenttia taseen loppusummasta vuodessa. Mikäli korkoriski on suurempi, on riski suojattava korkoriskin hallintainstrumenteilla.

Avoim johdannaispositio	Kohde-etuuden arvot 2017	Kohde-etuuden arvot 2016	Käyvät arvot 2017	Käyvät arvot 2016
Koronvaihtosopimus	0,00	12 172 158,00	0,00	-147 668,96
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	0,00	951 373,99	0,00	-47 448,94
	0,00	13 123 531,99	0,00	-195 117,90

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa on käyttänyt koronvaihtosopimuksia vaihtuvakorkoisten velkojensa kassavirtojen suojaamiseen. 31.12.2017 osuuskaupalla ei ollut voimassa olevia johdannaisopimuksia.

Arvonlisäveron tarkistusvastuu:

Konserni ja Osuuskauppa on velvollinen tarkistamaan kiinteistöinvestoinneista tekemiään arvonlisäverovähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö muuttuu tarkistuskautena aikana. Vastuun enimmäismäärä konsernissa on 6 732 163,87 euroa, jossa on laskua edellisestä vuodesta 720 039,14 euroa.

Lähipiiriliiketoimet

Osuuskauppa vuokraa toimitiloja tytäryhtiöltään ja on antanut sille lainaa. Em. ehdot ovat tavanomaisia.

EEPEE-KONSERNIN KESKEISIÄ TUNNUSLUKUJA

	2017	2016	2015	2014	2013
Liikevaihto (miljoonaa euroa = M€)	444,6	438,7	437,2	458,6	462,4
Liikelylijäämä					
- M €	7,1	10,6	9,6	10,0	7,2
- prosenttia liikevaihdosta	1,6	2,4	2,2	2,2	1,6
Ylijäämä ennen satunnaiseriä ja veroja					
- M €	7,4	10,5	9,5	9,0	6,6
- prosenttia liikevaihdosta	1,7	2,4	2,2	2,0	1,4
Tilikauden ylijäämä					
- M €	4,7	8,5	7,6	7,1	5,6
- prosenttia liikevaihdosta	1,1	1,9	1,7	1,5	1,2
Oman pääoman tuotto-%	3,7	6,8	6,5	5,3	6,1
Sijoitetun pääoman tuotto-%	5,2	7,1	6,4	6,2	4,8
Quick ratio	0,47	0,37	0,36	0,38	0,37
Gearing	6,7	18,5	28,6	36,8	50,0
Omavaraisuusaste, prosenttia	66,7	65,0	60,0	56,1	52,0
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen					
- M €	10,0	6,8	6,3	8,0	17,3
- prosenttia liikevaihdosta	2,3	1,6	1,4	1,8	3,7
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	1225	1251	1333	1312	1336

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

$$\text{Oman pääoman tuotto -\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} - \text{tilikauden verot} \cdot 100}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus (keskimäärin)}}$$

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto -\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{korko- ja muut rahoituskulut} - \text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat (keskimäärin)}}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat (keskimäärin)}}$$

$$\text{Quick Ratio} = \frac{\text{rahoitusomaisuus} - \text{epävarmat saamiset}}{\text{lyhytaikaiset velat} - \text{saadut ennakkomaksut}}$$

$$\text{Gearing} = \frac{\text{korolliset velat} - \text{likvidit varat}}{\text{oma pääoma}}$$

$$\text{Omavaraisuusaste, \%} = \frac{\text{oma pääoma} \cdot 100}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennako}}$$

$$\text{Bruttoinvestoinnit, käyttöomaisuus} = \text{käyttöomaisuusinvestoinneista suoritettu euromäärä}$$

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Seinäjoella 19. päivänä helmikuuta 2018

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa
Hallitus

Kimmo Simberg   *Titta Luoma-Kohtala*
Pirjo Pystykoski-Sopanen   *Hannu Riihioja*
Mikko Isoniemi

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Seinäjoella 23. päivänä helmikuuta 2018

Esa Harttunen, KHT   *Mikko Sillanpää, KHT*

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan sääntöjen 17 § 6) – kohdan mukaisesti on hallintoneuvosto tänään tarkastanut hallituksen toimintakertomuksen, osuuskaupan tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 2017 sekä hallituksen ehdotuksen vuosiylijäämän käyttämisestä. Hallintoneuvosto on tutustunut tilintarkastajien lausuntoon tilinpäätöksen tarkastuksesta.

Jättäessään hallituksen toimintakertomuksen, tilinpäätöksen ja tilintarkastajien lausunnon edustajiston kevätkokouksen käsiteltäväksi hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja että hallituksen tilikauden ylijäämää ja omaa pääomaa koskeva ehdotus hyväksytään.

Seinäjoella 22. päivänä maaliskuuta 2018

Elina Varamäki
Hallintoneuvoston puheenjohtaja

Tuomo Långnabba
Hallintoneuvoston sihteeri

TILINTARKASTUSKERTOMUS

ETELÄ-POHJANMAAN OSUUSKAUPAN EDUSTAJISTON KOKOUKSELLE

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Etelä-Pohjanmaan Osuuskunnan (y-tunnus 0567671-2) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2017. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emo-osuuskunnan taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin sekä emo-osuuskunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiimme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia emo-osuuskunnasta ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emo-osuuskunnan ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emo-osuuskunta tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonemme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä sekä hankimme lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, vääräntämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet, mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emo-osuuskunnan tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.

- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emo-osuuskunnan tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin, tai jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntonamme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emo-osuuskunta tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoidemme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

MUUT RAPORTOINTIVELVOITTEET

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntonemme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen ja konsernitiilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman ylijäämän käyttämisestä on osuuskuntalain ja osuuskunnan sääntöjen mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emo-osuuskunnan hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Seinäjoella 23. päivänä helmikuuta 2018

Esa Harttunen, KHT

Tilintarkastusotava Oy
Niemirannantie 6, 90240 OULU

Mikko Sillanpää, KHT

KPMG Oy Ab
Keskustori 1 A, 60100 SEINÄJOKI

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa